

УДК 331.105.44 (497.1) (091)

930.25 : 331.105.44 (497.11 Ниш) «1945/1967»

САВЕЗ СИНДИКАТА ЈУГОСЛАВИЈЕ - СРЕСКО СИНДИКАЛНО ВЕЋЕ НИШ
(1945 - 1967)

Појава синдиката везана је за процес буђења класне свести радника и развоја радничког покрета. Прве синдикалне организације јавиле су се 1895, 1896. и 1897. године, које су у својим Правилима поставиле главне задатке: 1. да се повећају радничке награде и побољшају услови рада, 2. да се укине рад недељом, рад на парче и прековремени рад.¹¹⁷ На оснивачкој скупштини нишки социјалисти су 6. јула 1903. године основали Радничко друштво, које је престало са радом 1906. године, када је основано Радничко месно синдикално веће, које је наставило борбу за побољшањем живота радника.

Основни вид синдикалне борбе били су штрајкови и протесни зборови, на којима се изражавало незадовољство радника. Раднички синдикати су били везани за социјалистичку, а затим за комунистичку партију. Под њиховим руководством, синдикат води борбу за јединство синдикалног и радничког покрета, за уједињење радничке класе, за повећање надница и склапање колективних уговора. Због великог броја организованих штрајкова: против скупове, за мир и савез са Совјетским савезом, влада је у низу прописа предузела драстичне мере, прогањајући комунисте и раднике тако да је 24. децембра 1940. године уследила забрана рада синдиката и синдикалног покрета.

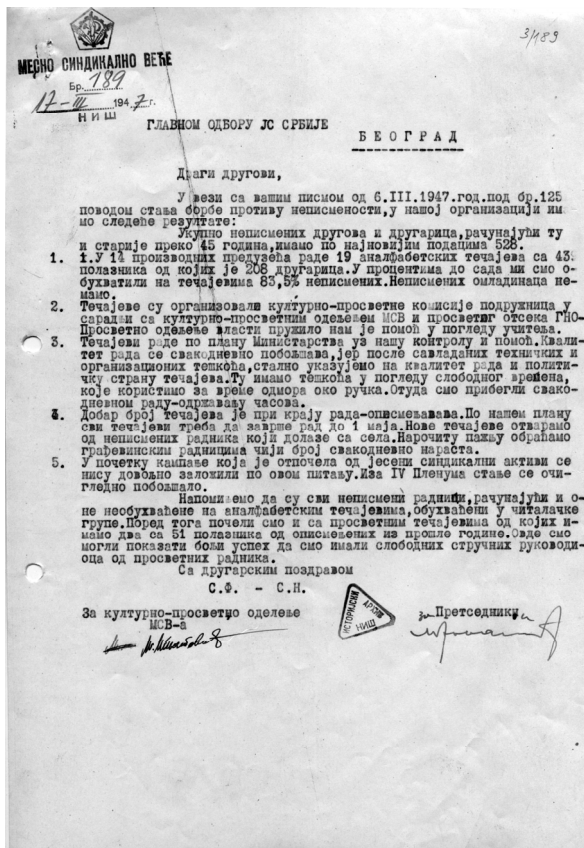
При крају Другог светског рата, децембра 1944. године, док су се водиле последње борбе за ослобођење земље, почела је да се остварује давна замисао радничке класе- обнављање радничких синдиката. У времену од 23-25. јануара 1945. године одржана је општеземаљска конференција у Београду, на којој су основани први слободни синдикати тзв. „Јединствени синдикати радника и намештеника Југославије“, који су на себе преузели решавање огромног броја задатака.

Да би присуствовали наведеној конференцији у Београду, у Нишу је одржан збор радника на коме су изабрани делегати: Жарко Радичевић, Александар Стефановић-Бане, недељко Симовић и Хранислав Вељковић, који су

¹¹⁷ Нишки лист 1937. стр.15

на састанку одржаном 8. јануара 1945. године поднели реферат о оснивању слободних синдиката. То су и први почети обнове синдикалне организације у Нишу.

После одржавања општеземаљске конференције у Београду и оснивања Јединствених синдиката Југославије, предузете су конкретне мере за оснивање слободних синдиката у Нишу. Изабран је иницијативни одбор, који броји 15 чланова, са задатком да припреми оснивачку скупштину одржану фебруара 1945. године на којој је изабрано руководство Месног синдикалног већа кога чине: Жарко Радичевић, председник; Александар Стефановић-Бане, Недељко Симовић, Момчило Здравковић, Драгутин Јовић, Милан Николић, Боривоје Ђорђевић и Влајко Влајковић.¹¹⁸

*Извештај културно просветног
одељења Месног синдикалног већа о
описмењавању становништва*

спорт, за станове и снабдевање, за социјално осигурање и одмор.

Поред сектора, у склопу МСВ-а постојале су синдикалне групе, пододбори, подружнице и месни одбори. У оквиру месних одбора формиране су подруж-

У првој години свог постојања МСВ-е ради на оснивању месних одбора и подружница, покреће иницијативу за обнављање Берзе рада у Нишу, предузима акцију „селоград“ (радници из радних организација у слободно време одлазили су организовано у околна села и пружали помоћ у обради земље, сетви, поправљању металног посуђа и др. пословима), којом је јачао савез радника и сељака, својим акцијама (прикупљањем помоћи за изборни фонд, исписивањем парола, одржавањем предизборних зборована) учествује у изборима за уставотворну скупштину Србије. Одбор за просветно културни рад био је иницијатор обнове рада нишког Народног позоришта.

У оквиру МСВ-а 1947. године формиран су сектори рада (одељења), са задатком испуњења и остваривања плана рада, а који су радили по комисијама. Постојали су следећи сектори рада: за кадровско организациона питања, за културно просветни рад, за физкултуру и

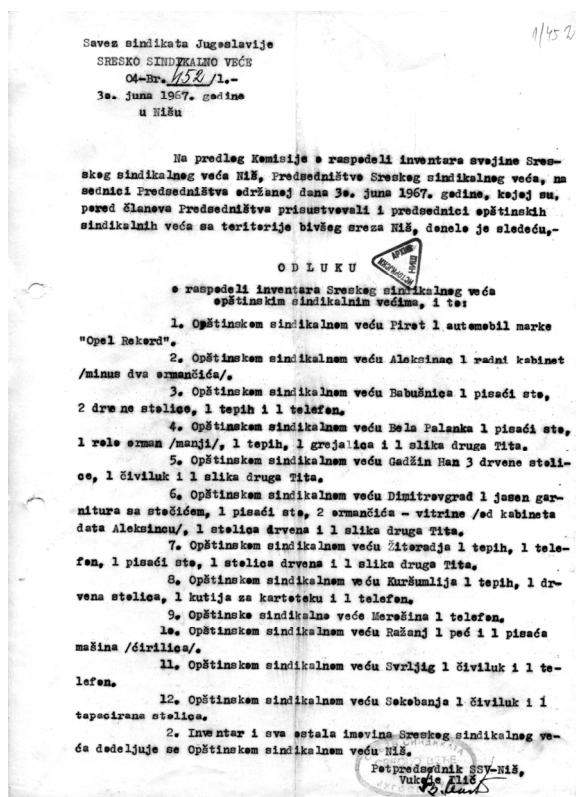
¹¹⁸ Историја Ниша књ.3, стр.125

нице струковних синдиката: текстилаца, комуналаца, металаца, железничара, грађевинара, просветних радника, здравствених, прехрамбених, дуванских и других радника. Струковни одбори учествовали су у свим народним манифестацијама, сабирним акцијама, акцији електрификације и индустријализације земље, као и акцији прикупљању прилога за изградњу пруге Шамац-Сарајево.

Синдикална организација у Нишу и на територији нишког среза, стално се увећавала, учвршћивала и са доста успеха решавала постављене задатке. Број чланова 1947. године у односу на предходну годину повећао се за 36%. Од јуна 1947. године Месно синдикално веће мења назив у Среско синдикално веће.¹¹⁹

Увођењем система самоуправљања 1950. године, Среско синдикално веће добија нову улогу и задатке. Тако, јача и развија систем самоуправљања и извршава привредне планове које поставља држава, а на основу свог Статута решава организациона питања. Задаци постављени на 3,4. и 5. конгресу Савеза синдиката Југославије, утицали су на рад Среског синдикалног већа у Нишу, та-

ко је поклањана већа пажња развијању система друштвеног самоуправљања, развоју социјалистичких друштвених односа и принципу „расподеле према раду“. Проналажење разних стимулативних облика расподеле личних доходака, био је стални задатак свих синдикалних организација. Резултати на подизању животног стандарда, личног и друштвеног, били су видљиви и кретали су се упоредо са развојем привреде. Измене у структури синдиката, услед спајања свих синдиката по гранама у области индустрије у један синдикат, као и у области друштвених служби такође у један синдикат, утицале су на промену у методу рада општинских, као и Среског синдикалног већа, али истовремено и на измене у оквиру струковних синдиката. Синдикати су своје задатке сагледавали у оквиру општих смерница развоја производних снага и друштвених

Одлука о расподели инвентара ССВ-а

кретања. Наиме, ССВ-е утиче: на оспособљавању синдикалних организација да самостално решавају привредне и друштвене проблеме, непосредно на доношење статута привредних организација, на стручно и опште организовање и

¹¹⁹ Фонд „Среско синдикално веће“ док. од 12.8.1947.

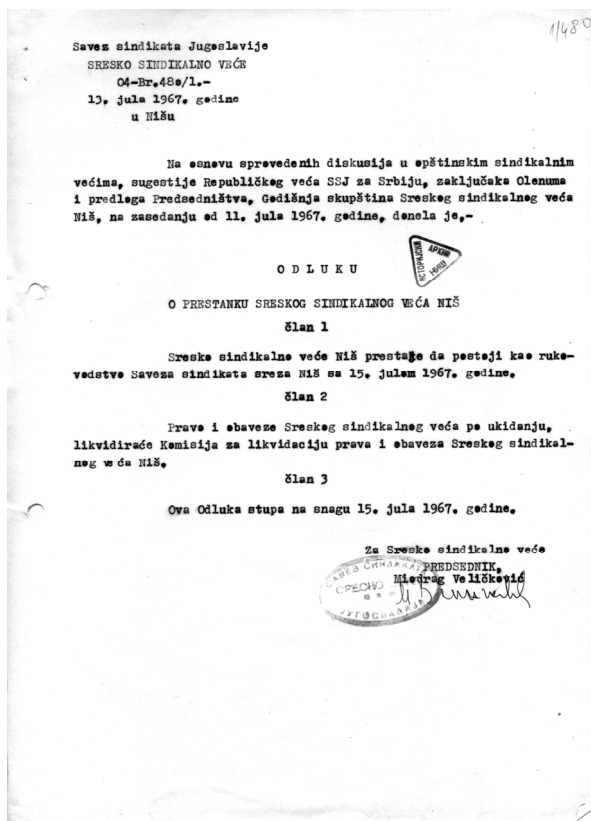
усавршавање радника синдикалне организације. Тако нпр. индустрија за прераду памука „Ратко Павловић“ у Нишу, уз помоћ Завода за запошљавање радника 1965/66. године оспособила је 326 радника који су добили звање полуквалификованих радника, а 68 радника других професија преквалификовало се и добило звање „ткач мајстор“.¹²⁰

Многе промене у друштву, привредна и друштвена реформа, 4. пленум ЦК СКЈ и развијање непосредне демократије и самоуправљање радних људи, представљале су извор за конкретизацију задатака синдиката. Те околности су утицале да рад ССВ-а буде непрекидно интезиван у остваривању производних задатака и залагању за правилну расподелу дохотка и личног доходка, у обезбеђењу хигијенско-техничке заштите ради смањења несрећних случајева при раду, побољшању стандарда радника, у борби за скраћење радног времена на 42-

часовну радну недељу, у вођењу бриге о привремено незапосленим лицима и тд.

Према статистичким подацима о запосленим и синдикално организованим радницима на територији ССВ-а у Нишу, у периоду од 1965-1967. године постоји 16 општинских синдикалних већа, 14 општинских одбора струковних синдиката, 28 синдикалних одбора, разних организација и 871 синдикална подружница.¹²¹

Уставним законом о укидању срезова у НР Србији укинут је срез Ниш. На основу наведеног закона, на заседању годишње скупштине ССВ-а одржаног 11. јуна 1967. године, донета је одлука о престанку рада ССВ-а Ниш.¹²² Овом одлуком Среско синдикално веће престаје да постоји као руководство Савеза синдиката среза Ниш, са 15. јулом 1967. године.

Одлука о престанку ССВ-а, 15.
јула 1967. године

Архивска грађа фонда обухвата период од 1945-1967. године (38 књига и 170 кутија). Врсте списка: извештаји о раду, среког и општинских синдикалних већа, подружница;

¹²⁰ Исто, кут.163, док.448/67

¹²¹ Исто, кут.163, док. извештај о раду 1965-1967.

¹²² Исто, кут.163. док. 480/67.

записници са седница: председништва општинских синдикалних већа, пленума и скупштина ССВ-а; кадровска евиденција руководства; програми и анализе; информације о спроведеним изборима у синдикалним подружницама; записници са заједничких саветовања ССВ-а; нормативна акта; финансијска документација (платни спискови запослених); билтени, информације, прегледи са састанака ССВ-а и остала преписка заведена у деловодни протокол ССВ-а Ниш.

Натали Величковић • виши архивиста • Историјски архив Ниш
